

UDRŽATEĽNOSŤ V SPOJENÍ S KONKURENCIESCHOPNOSŤOU A INOVÁCIAMI

Ing. Erika Loučanová, PhD.

Katedra marketingu, obchodu a svetového lesníctva
Drevárska fakulta Technickej univerzity vo Zvolene
T. G. Masaryka 24, 960 01 Zvolen
e-mail: loucanova@tuzvo.sk

Abstract

The main goal of the article is to characterize sustainability in connection with competitiveness and innovation. Among other things, we evaluate sustainability in the world through sustainability, the so called SDG indices. The article focused on the characteristics of sustainability, sustainability innovation, the relationship between innovation and sustainability, and simple sustainability rules for society.

Key words: sustainability, innovation, ecological innovation, determinants to sustainability

ÚVOD

Pojem trvalá udržiateľnosť a trvalo udržiateľný rozvoj sa začali používať začiatkom 70. rokov 20. storočia najmä v súvislosti s poznaním, že nekontrolovateľný rast v akejkoľvek oblasti, napríklad populácii, výrobe, spotrebe alebo znečisťovaní je neudržiateľný v prostredí obmedzených zdrojov. Udržiateľný rozvoj je limitovaný surovinovými a energetickými zdrojmi, demografickým vývojom, životným štýlom a

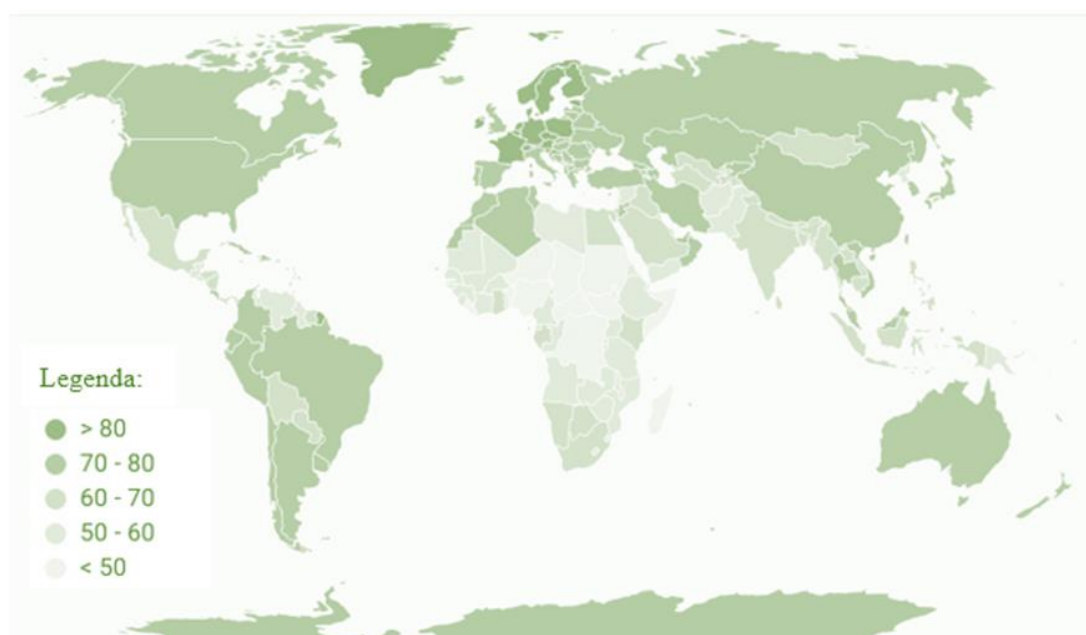
novým hodnotovým systémom jednotlivca, rodiny a celej spoločnosti [1].

V zákone Slovenskej republiky č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí [2] je pojem trvalo udržiateľný rozvoj charakterizovaný nasledovne: „Trvalo udržiateľný rozvoj spoločnosti je taký rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov“.

Rastúce negatívne globálne environmentálne problémy prinútili mnohé skupiny zainteresovaných strán, vrátane politických expertov a environmentálnych aktivistov obhajovať čoraz prísnejšie vládne nariadenia [3].

Vlády zareagovali na tieto výzvy zavedením oveľa prísnejších pravidiel a nariadení, a tým poverili priemyselné odvetvia a spoločnosti, aby dodržiavali určité normy udržiateľnosti [4, 5].

Trvalo udržiateľný rozvoj vo svete sa hodnotí prostredníctvom sedemnástich ukazovateľov alebo cieľov trvalo udržiateľného rozvoja (SDG). Jednotlivé ciele budú popísané v nasledujúcich podkapitolách. Celkový trvalo udržiateľný rozvoj v krajinách možno interpretovať ako percento dosiahnutia SDG. Skóre 100 znamená, že krajina dosiahla alebo splnila všetky SDG ciele.

obr. 1 Udržiateľnosť vo svete [6]

Na obrázku 1 môžeme vidieť prehľad udržateľnosti v krajinách celého sveta. Len pár krajín dosahuje udržateľnosť nad 80 %. Ide o krajiny nachádzajúce sa v Európe, konkrétne Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Írsko, Nórsko, Švédsko, Fínsko, Dánsko, Švajčiarsko, Poľsko, Česko, Rakúsko, Slovinsko, Chorvátsko a Estónsko. Ak zostaneme pri Európskych krajinách, všetky ostatné mimo vyššie uvedených dosahujú hodnotu od 70 % do 80 %, vrátane Slovenska. Presná hodnota indexu udržateľnosti Slovenskej republiky je 79,57 %. V rámci amerických krajín najvyššiu hodnotu dosahujú štáty Kanada, USA, Brazília, Argentína, Chile, Peru a Uruguaj. Všetky uvedené štáty majú hodnotu indexu SDG nad 70 %. Väčšina ázijských krajín sa nachádza v hodnote od 60 % do 70 %. Vyspelejšie krajiny Ázie ako Čína, Japonsko, Turecko, Južná Kórea majú hodnotu nad 80 %. Vysokú hodnotu dosahuje aj Austrália konkrétne 75 % a Nový Zéland 79 %. Najhoršie skóre v rámci udržateľnosti dosahujú štáty Afriky. Cez 70 % sa dostali len tri krajiny: Tunisko, Alžírsko a Maroko.

Na základe vyššie uvedeného môžeme konštatovať, že takmer všetky krajiny sveta sa snažia správať udržateľne. Prvenstvo v udržateľnosti v rámci všetkých krajín dosahuje Fínsko. Hodnota jeho SDG indexu je 85,90 %. Druhé miesto patrí Švédsku s hodnotou 85,61 % [6].

Reakcie na obavy a tlaky viacerých zainteresovaných strán sú nevyhnutné pre pokrok v agende trvalo udržateľného rozvoja [5, 7]. Organizácie preto začali integrovať udržateľnosť do svojich podnikových operácií a dodávateľských reťazcov [4, 5]. Firmy nielenže začali reagovať na tlaky zainteresovaných strán, ale uvedomili si aj výhody a dôležitosť udržateľnosti pre budovanie konkurenčnej výhody. Snaha o udržateľnosť začala meniť konkurenčné prostredie a núti organizácie a dodávateľské reťazce prehodnotiť svoje procesy, technológie, produkty a obchodné modely [8].

Vzťah medzi podnikovou udržateľnosťou a konkurencieschopnosťou získal veľký záujem medzi vedcami, ale zistenia boli roztrieštené a nepresvedčivé. Mnoho firiem dlho považovalo inovácie v oblasti udržateľnosti za hnacie sily nákladov. Boli vnímané ako inovácie, ktoré si vyžadovali vysoké počiatkové investície, mali dlhú dobu návratnosti a priniesli len obmedzené environmentálne výhody [9, 10].

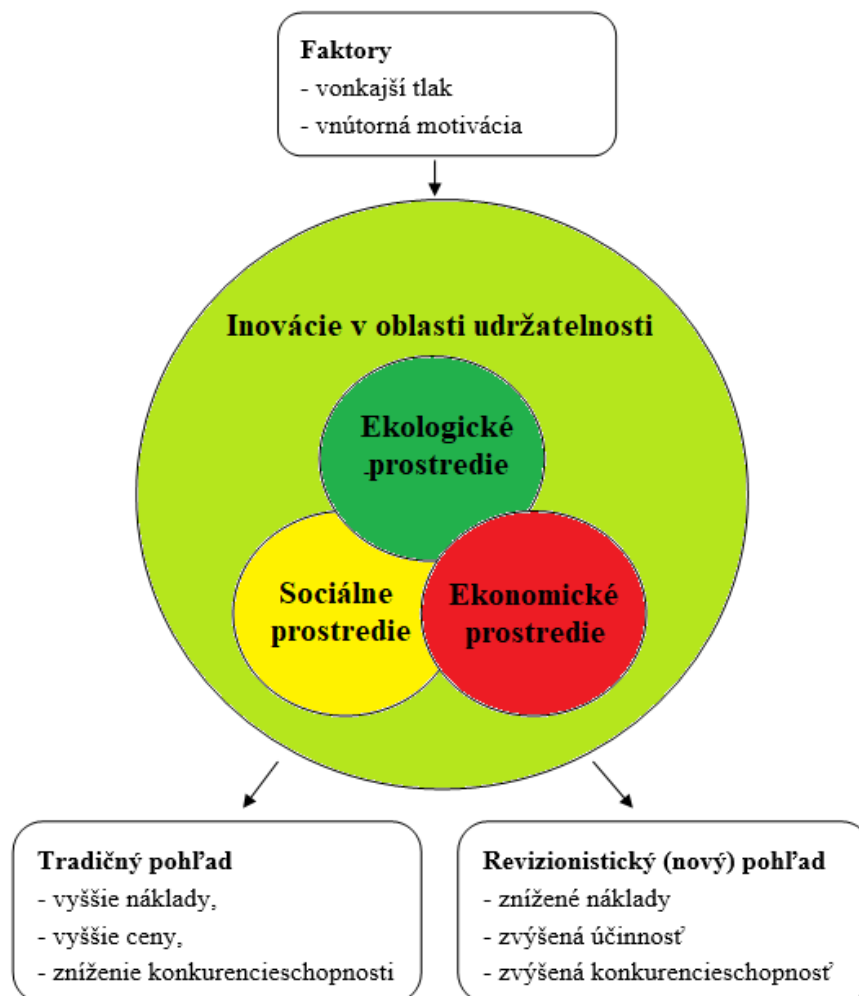
Niektoré nedávne výskumy však naznačujú významný a pozitívny vzťah medzi inováciami udržateľnosti a konkurencieschopnosťou firmy. Krajiny a podniky vykazujú rastúcu tendenciu k udržateľnosti, rovnako vyššiu ziskovosť, efektívnosť a konkurencieschopnosť.

Tieto niekedy protichodné zistenia naznačujú, že vzťah je zložitý a že je potrebný ďalší výskum, aby sa zistilo, ako a za akých podmienok zostáva vzťah pozitívny [10, 11].

Podľa Hermundsottir [10], Dey [12], Hojnik a Ruzzier [13], inovácie v oblasti udržateľnosti môžu zvýšiť konkurencieschopnosť firmy v prípade, ak existujú nasledovné argumenty:

- inovácie v oblasti udržateľnosti môžu viesť k efektívnejším procesom znížením využívania surovín, ako aj spotreby energie a zdrojov, pokiaľ ide o vodu, odpad, pôdu a ropu,
- inovácie môžu zlepšiť kvalitu a efektívnosť produktov prostredníctvom zníženia spotreby materiálu, používania menej nebezpečných materiálov a menšieho množstva obalov a prostredníctvom zvýšenia používania recyklovateľných materiálov,
- inovácie môžu zlepšiť manažérske procesy pomocou metód hodnotenia, ako sú systémy environmentálneho manažérstva, ktoré uľahčujú identifikáciu a realizáciu úspor nákladov a zvyšovania produktivity,
- uvádzanie produktov a ich inovácie z pohľadu udržateľnosti na trh je efektívnym spôsobom využitia príležitostí spojených s rastúcim počtom zákazníkov, ktorí sa zaujímajú o životné prostredie a spoločnosť. Výsledkom môže byť diferenciácia produktov, rastúca zákaznícka základňa a lepšie postavenie značky na trhu.

Tak ako uvádza Hermundsottir [10] z obdobných zistení vyplýva, že externá a interné faktory nútia firmy vykonávať inovácie v oblasti udržateľnosti. Tieto inovácie zahŕňajú tri dimenzie udržateľnosti: ekologickú, sociálnu a ekonomickú. Podľa tradičného pohľadu inovácie udržateľnosti v konečnom dôsledku vedú k zníženiu konkurencieschopnosti, zatiaľ čo revizionistický pohľad hovorí o zvýšení konkurencieschopnosti, vid' obrázok 2.

obr. 2 Inovácie v oblasti udržateľnosti[10]

Kľúčom k napredovaniu a dosiahnutiu cieľa udržateľnosti zo strany organizácií a dodávateľských reťazcov sú udržateľné inovačné postupy [5].

Udržateľné inovácie možno považovať alebo definovať ako zavádzanie upravených alebo nových postupov do výrobných procesov, technológií, techník výrobkov a organizačných systémov so zameraním na znižovanie poškodzovania životného prostredia [5].

Tieto trvalo udržateľné inovačné postupy by mali poskytovať podobnú alebo dokonca vyššiu hodnotu pre organizácie so zvýšenou sociálno-ekonomickou a organizačnou výkonnosťou. Trvalo udržateľné inovačné stratégie môžu organizáciám pomôcť pri riešení problémov udržateľnosti v rámci ich výrobných procesov [14].

Firmy to nemajú ľahké pri zavádzaní udržateľných inovácií, často čelia mnohým prekážkam. Tieto prekážky je potrebné identifikovať a riešiť, aby sa umožnilo prijatie, implementácia a rozšírenie inovácií v oblasti

udržateľnosti dodávateľského reťazca. Pre tieto organizácie je však prakticky nemožné súčasne odstrániť všetky tieto bariéry z dôvodu nedostatku zdrojov, ktoré majú k dispozícii. Preto sa od týchto organizácií vyžaduje, aby vyvinuli účinné stratégie, ktoré môžu poskytnúť cestu na zmiernenie týchto prekážok. To si vyžaduje, aby tieto organizácie na začiatku identifikovali zdroje týchto prekážok, analyzovali tieto prekážky a poskytli nejaké riešenia, ako sa s nimi vysporiadať [5, 8].

Nidumolu [8] tvrdí, že spoločnosti v ich snahe stať sa udržateľnými, by sa mali riadiť nasledovnými jednoduchými pravidlami:

Nezačínať od súčasnosti - ak je východiskom súčasná situácia podniku pohľad do budúcnosti bude pravdepodobne optimistický. Je lepšie začať od budúcnosti. Keď vrcholoví manažéri dosiahnu konsenzus o podobe vecí, ktoré prídu, môžu túto budúcnosť preložiť do súčasnosti. Mali by sa pýtať: Aké sú míľniky na ceste k našej vytúženej budúcnosti? Aké kroky môžeme dnes urobiť, aby sme sa tam dostali?

Zabezpečiť, aby učenie predchádzalo investíciám - záujem vrcholového manažmentu o udržateľnosť niekedy vedie k investíciám do projektov bez toho, aby pochopili, ako ich realizovať. Inteligentné spoločnosti začínajú v malom, rýchlo sa učia a rýchlo sa rozširujú.

Zostať v súlade s cieľom a zároveň neustále upravovať taktiku - inteligentní manažéri akceptujú, že budú musieť urobiť veľa taktických úprav. Cesta k udržateľnosti sa nedá dokončiť bez opráv smerovania a veľkých zmien. Aj keď je dôležitá smerová konzistentnosť, rozhodujúca je taktická flexibilita.

Budovať spoluprácu - v dnešnom svete je možné vyvinúť len málo inovácií, pokiaľ spoločnosti nevytvoria spojenectvá s inými podnikmi, mimovládnyimi organizáciami a vládami. Úspech často závisí od schopnosti manažérov vytvárať nové mechanizmy na vývoj produktov, ich distribúciu a zdieľanie príjmov.

Použiť globálnu prítomnosť na experimentovanie - nadnárodné korporácie majú výhodu v tom, že môžu experimentovať v zámorí aj doma. Vlády mnohých rozvojových krajín sa začali zaujímať o životné prostredie a povzbudzujú spoločnosti, aby zavádzali udržateľné produkty a procesy. Pre globálne podniky je jednoduchšie podporovať inovácie na rozvíjajúcich sa trhoch, kde je potrebné prekonať menej zakorených systémov alebo tradičných nastavení mysle [15].

ZÁVER

Inovácie a trvalo udržateľný rozvoj je téma, ktorej venujú štáty sveta zvýšenú pozornosť, najmä v posledných rokoch. V príspevku bol trvalo udržateľný rozvoj na svete hodnotený prostredníctvom SDG indexu. Rovnako v príspevku charakterizujeme vzťah, resp. akú súvislosť majú medzi sebou inovácie a udržateľnosť. Na základe uvedených štúdií sú zhrnuté jednoduché pravidlá udržateľnosti.

POĎAKOVANIE

Autori ďakujú agentúre VEGA MŠ SR za finančnú podporu pri riešení projektu 1/0475/22 "Environmentálny spotrebiteľ a environmentálny občan", v rámci ktorého vznikol prezentovaný príspevok.

Literatúra

- [1] Matúšová, S., KOLLÁR V.. Podpora udržateľného rozvoja a obehovej ekonomiky v podmienkach Slovenskej republiky I. Verejná správa a regionálny rozvoj, 22.
- [2] Zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí.
- [3] Khan, S. A., Kusi-Sarpong, S., Arhin, F. K., & Kusi-Sarpong, H. (2018). Supplier sustainability performance evaluation and selection: A

framework and methodology. *Journal of Cleaner Production*, 205, 964-979.

- [4] Bai, C., Kusi-Sarpong, S., Badri Ahmadi, H., & Sarkis, J. (2019). Social sustainable supplier evaluation and selection: a group decision-support approach. *International Journal of Production Research*, 57(22), 7046-7067.
- [5] Gupta, H., Kusi-Sarpong, S., & Rezaei, J. (2020). Barriers and overcoming strategies to supply chain sustainability innovation. *Resources, Conservation and Recycling*, 161, 104819.
- [6] <https://dashboards.sdindex.org/map>
- [7] Ahmadi, H. B., Kusi-Sarpong, S., & Rezaei, J. (2017). Assessing the social sustainability of supply chains using Best Worst Method. *Resources, Conservation and Recycling*, 126, 99-106.
- [8] Nidumolu, R., Prahalad, C. K., & Rangaswami, M. R. (2009). Why sustainability is now the key driver of innovation. *Harvard business review*, 87(9), 56-64.
- [9] Cai, W., & Li, G. (2018). The drivers of eco-innovation and its impact on performance: Evidence from China. *Journal of Cleaner Production*, 176, 110-118.
- [10] Hermundsdottir, F., & Aspelund, A. (2021). Sustainability innovations and firm competitiveness: A review. *Journal of Cleaner Production*, 280, 124715.
- [11] Cherrafi, A., Garza-Reyes, J. A., Kumar, V., Mishra, N., Ghobadian, A., & Elfezazi, S. (2018). Lean, green practices and process innovation: A model for green supply chain performance. *International Journal of Production Economics*, 206, 79-92.
- [12] Dey, P. K., Malesios, C., De, D., Chowdhury, S., & Abdelaziz, F. B. (2020). The impact of lean management practices and sustainably oriented innovation on sustainability performance of small and medium sized enterprises: empirical evidence from the UK. *British Journal of Management*, 31(1), 141-161.
- [13] Hojnik, J., & Ruzzier, M. (2017). Does it pay to be eco? The mediating role of competitive benefits and the effect of ISO14001. *European Management Journal*, 35(5), 581-594.
- [14] Cai, W. G., & Zhou, X. L. (2014). On the drivers of eco-innovation: empirical evidence from China. *Journal of Cleaner Production*, 79, 239-248.
- [15] Ufrlová, V.; Loučanová, E. (2022). Udržateľnosť a ekologické inovácie: diplomová práca. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene. Drevárska fakulta. 2022. 79 s.